

Dodatečné poskytnutí vysvětlení

Additional Obligation to Provide Information

Michala Špačková*

Abstrakt

Dodatečné poskytnutí vysvětlení je v českém právu stále relativní novinkou, jejíž aplikace s sebou přináší řadu otázek. Ty se týkají v prvé řadě předpokladů uplatnění této výjimky ze zásady poskytnutí vysvětlení akcionáři na valné hromadě. Zvláštní pozornost je nutné věnovat zejména otázce rozsahu povinnosti členů představenstva připravit se na otázky akcionářů. Neméně významná je i problematika prostředků ochrany práva na vysvětlení, zejména podání návrhu na vyslovení usnesení valné hromady za neplatné z důvodu rozporu se zákonem. Odlišně je přitom nutné posuzovat ochranu akcionáře v situaci nedůvodného (až) dodatečného poskytnutí vysvětlení ve srovnání s následným neposkytnutím odpovědi dříve přislíbené na valné hromadě představenstvem společnosti. Cílem příspěvku je nastínit možná výkladová východiska zmíněných problémů, a to i s využitím poznatků německého práva, jako hlavního inspiračního zdroje tuzemské úpravy práva na vysvětlení.

Klíčová slova

Právo akcionářů na vysvětlení; valná hromada; očekávatelnost žádosti o vysvětlení; povinnost představenstva připravit se na dotazy akcionářů.

Abstract

The additional obligation to provide information is kind of a novelty in Czech law, whose application raises a lot of questions. First of all, problems are concerned with the application prerequisites of this legal exception from the principle to provide an explanation during the General Meeting. Special attention must be paid especially to the question of the scope of the Board members duty to prepare thoroughly for the shareholders' questions. Not less important is the issue of the means of protection of the right to information, especially the right to claim invalidity of a General Meeting resolution due to its conflict with the law. The shareholders' protection must be assessed differently in the situation of the unfounded additional provision of information in contrast with another problem related to the failure of the Board to provide the previously promised answer. The goal of this paper is to illustrate possible interpretative solutions of the mentioned problems also with the use of the knowledge of the German legal system, which served as a main source of inspirations for the Czech regulation of the shareholders' right to information.

Keywords

Shareholders' Right to Information; General Meeting; the Expected Request for Information; the Board Members Duty to Prepare Thoroughly for the Shareholders' Questions.

* JUDr. Michala Špačková, Ph.D., odborná asistentka, Katedra obchodního práva, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno / Assistant professor, Department of Commercial Law, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: michala.spackova@law.muni.cz / ORCID: 0000-0001-9897-3326

Úvod

Smyslem práva na vysvětlení (§ 357–360 zákona o obchodních korporacích, dále jen „ZOK“) je zajistit akcionáři přístup primárně k těm informacím, jež jsou nezbytné k výkonu jeho účastnických práv na valné hromadě, zejména k hlasování o navržených usnesení. Vázanost práva na vysvětlení na konání valné hromady se projevuje nejen v povinné osobní přítomnosti tázajícího se akcionáře, ale rovněž v principu zásadně přímého poskytnutí odpovědi ze strany akciové společnosti. Možnost (až) dodatečného poskytnutí vysvětlení po konání valné hromady dle § 358 odst. 1 věta druhá ZOK je proto nutné vnímat jako výjimku z uvedené zásady, uplatnitelnou pouze za předpokladu složitosti dotazu. Kritéria složitosti jsou pak identifikována doktrínou. Složitost bude obvykle možné dovodit u překvapivých (neočekávatelných) žádostí o taková vysvětlení, jež nelze bez přípravy na valné hromadě poskytnout.¹

Východím předpokladem a současně měřítkem naplnění obou dílčích aspektů konceptu složitosti vysvětlení (překvapivost a nemožnost zodpovědět dotaz bez přípravy) je povinnost představenstva připravit se na dotazy akcionářů. Rozsah této povinnosti je určen očekávatelností (rozumnou předvídatelností) žádosti akcionáře směřující k poskytnutí vysvětlení. Zmíněná očekávatelnost může být přitom determinována aktivitou akcionáře, konkrétně včasným zasláním dotazu. Povinnost představenstva připravit se na dotazy akcionářů je však mnohem širší a nevyčerpává se pouze předem zaslánými žádostmi o vysvětlení. Další okolnosti, jež mohou rovněž pozitivně ovlivnit rozsah povinné přípravy, jsou diskutovány v příspěvku. Zmíněna je i protichůdně působící tendence, dosud v českém právu opomíjená, spočívající ve vyloučení povinnosti k poskytnutí vysvětlení v případě dotazů, jejichž zodpovězení je nemožné.

Neméně významnou otázkou je dále konsekventní redukce možností procesní obrany akcionáře, pro něž již odpověď na jím položenou otázku nemůže být z povahy věci potřebná pro přijetí informovaného rozhodnutí. Jak se pokusím níže osvětlit, úvahy ohledně ztráty nároku na podání návrhu na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné nelze přijímat bez dalšího. Zatímco v případě nezákonného využití možnosti až dodatečného poskytnutí vysvětlení není dle mého názoru omezení této procesní obrany namístě, v případě oprávněného postupu dle § 358 odst. 1 věta druhá ZOK lze nalézt argumenty pro její limitaci.

1 **Dodatečné poskytnutí vysvětlení jako výjimka ze zásady přímého poskytnutí vysvětlení**

Výkon práva na vysvětlení je úzce spojen s valnou hromadou akciové společnosti. Místní a časová spojitost se zasedáním nejvyššího orgánu akciové společnosti je zákonem předpokládána jak ve vztahu k položení dotazu, tak jeho zodpovězení. Na řídicí orgány valné hromady jsou v důsledku aplikace zásady přímého poskytnutí vysvětlení kladeny poměrně značné nároky, neboť na jedné straně musí zajistit, aby orgány pověřené reakcí na vznesené

¹ ŠUK, P. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 707–708.

dotazy (zásadně představenstvo, resp. správní rada)² v poměrně krátké době rozhodly o oprávněnosti žádosti, zároveň však nejsou zbaveny odpovědnosti za plynulý průběh valné hromady. Určitou formu usnadnění této nezáviděníhodné pozice nabízí možnost dodatečného poskytnutí vysvětlení, která byla zakotvena do tuzemského právního řádu v souvislosti s přijetím zákona o obchodních korporacích.³ Tato významná výjimka⁴ ze zásady přímého poskytnutí vysvětlení je zakotvena v § 358 odst. 1 věta druhá ZOK, který stanoví, že „*Není-li to vzhledem ke složitosti vysvětlení možné, poskytne je akcionářům ve lhůtě do 15 dnů ode dne konání valné hromady, a to i když to již není potřebné pro posouzení jednání valné hromady nebo pro výkon akcionářských práv na ní.*“

Ve spojení s ostatními předpoklady práva na vysvětlení lze pro uplatnění možnosti dodatečného poskytnutí vysvětlení formulovat tyto kumulativní podmínky:

- 1) Potřebnost vysvětlení (§ 357 odst. 1 ZOK),
- 2) Složitost vysvětlení (§ 358 odst. 1 věta druhá ZOK),
- 3) Absence důvodů pro odmítnutí vysvětlení (§ 359 ZOK, případně další důvody dovoditelné výkladem vycházející např. ze zásady poctivosti).

Vzhledem k inspiračnímu zdroji tuzemské právní úpravy práva na vysvětlení lze výše uvedené předpoklady doplnit o tuzemskou naukou opomíjený požadavek možnosti dané vysvětlení poskytnout traktovaný v německé nauce.

1.1 Potřebnost vysvětlení

Akcionář nemá nárok na informace o veškerém dění ve společnosti, ale je oprávněn požadovat pouze takové vysvětlení, které je potřebné pro posouzení obsahu záležitostí zařazených na valnou hromadu nebo pro výkon jeho akcionářských práv na ní (§ 357 odst. 1 ZOK). Potřebnost vysvětlení je zásadně posuzována *ad hoc*, tedy s přihlédnutím k jednotlivým okolnostem řešeného případu. V praxi přitom může jít o poměrně komplikovanou otázku. Nabízí se tak úvaha, zda je nutné se zkoumanou podmínkou zabývat i v případě vysvětlení poskytovaného až dodatečně (mimo valnou hromadu). Při využití možnosti dodatečného poskytnutí vysvětlení v režimu § 358 odst. 1 věta druhá ZOK se totiž aplikace požadavku

² Pro zjednodušení bude v tomto článku jako reprezentant osoby poskytovatele zmiňováno pouze představenstvo. Uvedené závěry lze však vztáhnout i na správní radu jako poskytovatele vysvětlení ve společnostech s monistickým systémem.

³ Dodatečné poskytnutí vysvětlení sice *de iure* nemělo oporu v § 180 ObchZ, *de facto* však v některých případech docházelo k tomu, že věcně složitější dotazy představenstvo sdělovalo tazatelům z řad akcionářů až po konání valné hromady. Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1592/2011. Jak k této obchodním zákoníkem výslovně nepředpokládané variantě uvádí autoři komentáře „*Není však vyloučeno, aby se představenstvo, které není schopno podat na valné hromadě vysvětlení požadované akcionářem, se na valné hromadě zavázalo, že mu vysvětlení poskytne dodatečně. Tím však není splněna povinnost stanovená zákonem v § 180 odst. 2 a navíc takový postup svědčí o neprofesionálním postupu představenstva, které se na valnou hromadu rádně nepřipravilo.*“ Viz ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 599.

⁴ Druhá výjimka ze zásady přímého poskytnutí vysvětlení je upravena v § 358 odst. 2 *in fine* ZOK jako právo akcionáře na tutéž informaci, která byla sdělena jinému akcionáři mimo valnou hromadu. Blíže viz ŠPAČKOVÁ, M. Právo akcionáře na tutéž informaci, která byla sdělena jinému akcionáři mimo valnou hromadu. *Obchodněprávní revue*. 2015, roč. 7, č. 7–8, s. 205–214.

potřebnosti vysvětlení pro přijetí informovaného rozhodnutí může zdát poněkud zvláštní, vzhledem k tomu, že akcionář se na valné hromadě *de facto* musí obejít bez požadovaných informací potřebných k řádnému výkonu jeho práva na řízení společnosti. Chybějící bezprostřední spojitost poskytnutí vysvětlení s konáním valné hromady se proto projevuje v absenci požadavku potřebnosti vysvětlení v okamžiku dodatečného poskytnutí vysvětlení, neboť dodatečně poskytnuté vysvětlení již nemůže z logiky věci plnit svůj základní účel, tedy umožnit akcionářům přítomným na valné hromadě „*kvalifikovaně a se znalostí věci posoudit záležitosti projednávané valnou hromadou.*“⁵

Opačně je tomu však v okamžiku uplatnění práva na valné hromadě (případně v zákonem stanovené lhůtě před konáním valné hromady dle § 357 odst. 2 ZOK), kdy musí požadované vysvětlení požadavek potřebnosti splnit. Pokud by tomu tak nebylo, je společnost oprávněna vysvětlení nepodat z důvodu nesplnění podmínek pro uplatnění práva. Stručně lze konstatovat, že ačkoliv k okamžiku dodatečného poskytnutí požadované vysvětlení potřebné (již) není, je podmínkou uplatnění práva na vysvětlení, aby *ex tunc* (k okamžiku konání valné hromady) vysvětlení potřebné bylo.

1.2 Složitost vysvětlení

Právní úprava výslovně podmiňuje možnost dodatečného poskytnutí vysvětlení složitostí vysvětlení (§ 358 odst. 1 věta druhá ZOK), aniž tento pojem blíže definuje.

Právní věda uvádí dvě kumulativní podmínky pro posouzení naplnění požadavku složitosti vysvětlení, a to překvapivost dotazu a nemožnost podat vysvětlení na valné hromadě bez přípravy.⁶ Je-li představenstvo schopno odpovědět dotaz, byť nečekaný, i bez přípravy, nelze tazatele odkázat na dodatečné obdržení odpovědi. Na očekávatelné dotazy, tj. dotazy, jejichž položení lze rozumně předpokládat, je pak představenstvo povinno se připravit vždy a jejich nezodpovězení přímo na valné hromadě lze považovat za porušení péče řádného hospodáře. Naopak platí, že nelze automaticky aplikovat režim § 358 odst. 1 věta druhá ZOK s odkazem na složitost, jde-li sice o vysvětlení věcně komplikované, ale očekávatelné, za předpokladu, že jsou splněny základní podmínky oprávněnosti dotazu (vysvětlení je potřebné pro posouzení obsahu záležitostí zařazených na valnou hromadu).⁷

1.2.1 Povinnost připravit se na dotazy akcionářů

Výchozím předpokladem využití možnosti až dodatečného poskytnutí vysvětlení je povinnost představenstva připravit se na dotazy akcionářů. Tato povinnost je dovozována naukou

⁵ ŠUK, P. In: ŠTENGLOVÁ a kol., 2020, op. cit., s. 707.

⁶ Jak k nutnosti kumulativní aplikace obou podmínek uvedl Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 27 Cdo 3812/2019: „*složitost vysvětlení znemožňuje jeho poskytnutí na valné hromadě pouze tehdy, nebylo-li možno rozumně předpokládat, že akcionáři budou jeho podání požadovat, a současně není-li možné jej podat bez přípravy přímo na zasedání valné hromady.*“

⁷ ŠUK, P. In: ŠTENGLOVÁ a kol., 2020, op. cit., s. 707; Shodně FILIP, V., LASÁK, J. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 1558.

a judikaturou čerpající z německého pojetí tzv. *Vorbereitungspflicht*.⁸ Dle německého práva je osobou povinnou k poskytnutí vysvětlení zásadně společnost zastoupená představenstvem (§ 131 odst. 1 AktG). Povinnost představenstva podat *ústní* vysvětlení na valné hromadě se přitom neomezuje pouze na dotazy, které je představenstvo schopno a zodpovědět v průběhu valné hromady obratem (bez dalšího)⁹, ale zahrnuje též veškeré dotazy, na které je povinno se předem připravit.¹⁰

Povinnost připravit se na dotazy akcionářů zahrnuje i dílčí povinnost představenstva zajistit pro účely vyřizování žádostí o poskytnutí vysvětlení potřebné materiální zázemí, technické vybavení a vhodné personální zajištění (*Austattungspflicht*). Je-li to potřebné, může být součástí přípravy i sestavení kompetentního pomocného aparátu (*back-office*) disponujícího potřebnými informacemi a schopného kvalifikovaně odpovědět i odbornější či komplexnější otázky s potřebnou znalostí problematiky.

Minimální úroveň organizačního zabezpečení valné hromady nelze stanovit paušálně, přičemž relevantní okolností může být např. velikost korporace či složitost akcionářské struktury. Současně je dovozováno, že po představenstvu nelze vyžadovat přípravu na nejvyšší možné úrovni spojenou s nepřiměřenými náklady.

Limity jsou německou judikaturou a naukou dovozovány nejen k intenzitě přípravy (stačí příprava přiměřená, nikoliv maximálně možná), ale i k jejímu věcnému rozsahu. Zkoumanou povinnost totiž nelze chápat absolutně v tom smyslu, že by se představenstvo muselo připravit na jakékoliv dotazy.

Pro rozsah povinné přípravy je určující v prvé řadě kategorie dotazů vztahujících se k programu valné hromady, jež by (teoreticky) mohl vznést fiktivní objektivně usuzující akcionář (*objektiv urteilender Aktionär*), který je obeznámen s poměry společnosti pouze na základě všeobecně známých skutečností, a tím pádem pro něj představuje požadovaná informace nikoliv nepodstatný prvek pro posouzení projednávaného bodu programu.¹¹ Tato základní povinnost se dále stupňuje v případech již konkrétních předem zasláných dotazů jednotlivých akcionářů. Ovlivnit minimální rozsah povinné přípravy mohou i další okolnosti, např. diskuzní

⁸ ŠUK, P. In: ŠTENGLOVÁ a kol., 2020, op. cit., s. 703; Z judikatury viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. 29 Odo 71/2001, či ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1592/2011.

⁹ Jedná se zejména o informace, které je představenstvo s ohledem na svoji působnost v rámci obchodního vedení povinno znát.

¹⁰ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 7. 4. 1960, sp. zn. II ZR 143/58.

¹¹ Viz např. rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 16. 2. 2009, sp. zn. II ZR 185/07 (*Kirch/Deutsche Bank*) či usnesení Vrchního zemského soudu ve Stuttgartu ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. 20 W 5/11; Koncept objektivně usuzujícího akcionáře (*objektiv urteilender Aktionär*) slouží ke konkretizaci pojmu potřebnosti vysvětlení (*Erforderlichkeit*), rovněž jako *Beurteilungserheblichkeit*), který byl do tuzemské právní úpravy převzat z § 131 odst. 1 věty první AktG. Dle důvodové zprávy k německé úpravě (UMAG) je východiskem představa racionálně uvažujícího průměrného akcionáře, jehož zájmem je prosperita společnosti a dlouhodobý zisk. Naopak se nepřihlíží k případným odlišným (typicky krátkodobým či spekulativním) subjektivním zájmům některých typů investorů. Irelevantní je rovněž již získaná znalost informace ze strany některých akcionářů. Pro pochopení modelu objektivně usuzujícího akcionáře je částečně využitelný koncept racionálního aktéra, jak jej známe z § 556 občanského zákoníku (dále jen „ObčZ“), resp. § 4 ObčZ. Specifikem německého modelu je však nahlížení racionality z dlouhodobé ekonomické perspektivy. Srov. sněmovní tisk Spolkového sněmu k vládnímu návrhu zákona o podnikové integritě a o modernizaci práva na podání návrhu na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné (UMAG), 2005, Drucksache 15/5092, s. 26.

body na minulých valných hromadách, opoziční protinávrhy či kritická mediální vyjádření ze strany akcionářů učiněná před valnou hromadou. Do kategorie dotazů, jejichž položení lze rozumně předpokládat, mohou konečně spadat i dotazy týkající se vlastní přípravy, zejména odvolává-li se představenstvo na neznalost určité informace a existuje tak podezření na porušení jeho povinnosti připravit se na dotazy akcionářů. Rovněž by akcionářům měly být zodpovězeny dotazy ohledně finančních nákladů na organizační zabezpečení valné hromady.¹²

1.2.2 Neočekávatelnost dotazu

Klíčovým kritériem pro posouzení věcného rozsahu povinnosti představenstva pečlivě se připravit na otázky akcionářů je očekávatelnost žádosti o poskytnutí vysvětlení. Přestože česká právní úprava tuto otázku výslovně neřeší, s pomocí poznatků literatury a judikatury lze předložit alespoň rámcový nástin kritérií očekávatelnosti dotazu doplněný pro větší komplexnost úvah rovněž o poznatky z oblasti německého práva, které byly již letmo nastíněny v rámci výkladu ohledně povinnosti představenstva připravit se na dotazy akcionářů.

Věcné zaměření valné hromady a znění jejího programu

Rozsah, v jakém by se představenstvo mělo na jednání valné hromady připravit, by měl být vždy primárně zjišťován ve vztahu k programu valné hromady a obsahu rozhodnutí zařazených k projednání či ke schválení valnou hromadou.¹³ Ve své podstatě je přitom uvedené kritérium duplicitní k již zmíněnému požadavku potřebnosti vysvětlení.

Zajímavý poznatek k posouzení očekávatelnosti dotazu s ohledem na program valné hromady nabízí německé právo, které upřesňuje, že zintenzivnit přípravu na dotazy akcionářů je nutné zejména v případě, že program zasedání valné hromady obsahuje návrhy usnesení se zásadním materiálním dopadem na postavení akcionářů. Obdobně je nutné postupovat v případě zařazení pravděpodobně konfliktních témat na pořad jednání.¹⁴

Domnívám se, že jako inspirace by mohl uvedený detailnější přístup sloužit i při aplikaci české právní úpravy. V případě rozhodnutí o strukturálních změnách (např. přeměny, převod závodu) či u rozhodnutí majícím vliv na akcionářskou strukturu (např. vyloučení přednostního práva), by proto nároky na představenstvo a jeho informační přípravu měly být vyšší, a to právě s ohledem na materiální dopady rozhodnutí jak pro společnost, tak pro její akcionáře.

Písemné zaslání dotazu

Dle většinového názoru prezentovaného německou i tuzemskou právní teorií i rozhodovací praxí by očekávatelnost dotazu neměla být rozporována v případě, že akcionář svoji

¹² KUBIS, D. § 131 AktG. In: KROPFF, B., SEMLER, J. et al. *Mnichover Kommentar zum Aktiengesetz. Band 3.* 4. vyd. Mnichov: Verlag C. H. Beck, 2017, Rn. 91–95.

¹³ Srov. ŠUK, P. In: ŠTENGLOVÁ a kol., 2020, op. cit., s. 707.

¹⁴ DECHER, Ch. E. In: HIRTE, H., MÜLBERT, P. O., ROTH, M. *Aktiengesetz. Band 7/2: § 131–146. Großkommentar.* 5. vyd. Berlin: Walter de Gruyter, 2019, s. 120 (Rn 282).

žádost o poskytnutí vysvětlení zašle před konáním svolané valné hromady. Rozsah přípravy na dotazy akcionářů tedy koreluje se zrcadlově nastavenou povinností tazatele informovat společnost o požadavku na poskytnutí vysvětlení v dostatečném časovém předstihu.¹⁵ V německém právu se dokonce v případě žádostí o poskytnutí komplexnějších informací dovozuje povinnost akcionáře předem žádost společnosti zaslat vyplývající ze zásady dobré víry (*Treu und Glauben*). Neučiní-li tak, vystavuje se akcionář riziku jdoucím k jeho tíži, že poskytnuté vysvětlení nebude dostatečné, resp. bude pouze obecné.¹⁶ Ve svém důsledku tedy akcionář svojí aktivitou může ovlivnit rozsah přípravy představenstva.¹⁷

Předchozí zkušenosti s průběhem valných hrad a další individuální okolnosti

Složitěji se jeví posouzení očekávatelnosti dotazu v případě méně přímočarých projevů vůle akcionáře.

Vydeme-li z poznatků německé judikatury, je požadavek očekávatelnosti dotazu nutné vykládat spíše extenzivně. Rozsah povinnosti připravit se na dotazy akcionářů se totiž neodvíjí pouze od bodu programu valné hromady a formálního ohlášení dotazu předem, ale i od dalších okolností. Intenzivní příprava je dle německého práva namísto například v případě dřívějších kritických vystoupení jednotlivých akcionářů, resp. v důsledku výskytu dotazů zahrnujících kritiku.¹⁸ Představenstvo by proto v rámci své přípravy mělo zohlednit i dotazy zaznělé na již proběhlých valných hromadách.

Je otázkou, zda při takto širokém pojetí toho, kdy je dotaz předem představenstvu znám, by indicií očekávatelnosti dotazu mohlo být i vznesení obdobně formulovaného dotazu na valné hromadě dceřiné, resp. mateřské společnosti.

Odmítavé stanovisko k příliš extenzivnímu pojetí pojmu očekávatelnosti vyplývá z usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 4. 2018, sp. zn. 16/2018, ve kterém bylo (mj.) řešeno posouzení otázek, jež sice nebyly akcionářem předem poslané, ale prakticky tytéž dotazy zazněly krátce předtím na valné hromadě mateřské společnosti koncernu.

S příliš úzce vymezeným pojetím očekávatelnosti dotazu však dle mého názoru nelze souhlasit. Domnívám se totiž, že byl-li představenstvu dceřiné společnosti obsah dotazu týkající se vztahu mezi ovládající a ovládanou osobou znám z nedávné valné hromady mateřské společnosti, bylo v takovém případě možné rozumně předpokládat, že stejný dotaz zazní znovu. Široký výklad pojmu očekávatelnosti navíc v daném případě umožňovala

¹⁵ Vzhledem k tomu, že se žádosti o poskytnutí vysvětlení musí vztahovat k již svolané valné hromadě, je z povahy věci zřejmé, že své dotazy může akcionář zaslat nejdříve po obdržení pozvánky na valnou hromadu. Pokud jde o nejzazší termín, nelze zřejmě formulovat pašální řešení, neboť bude vždy záležet na konkrétních okolnostech. Nešvar některých akcionářů spočívající v zasilání dotazů v noci těsně před valnou hromadou však německá nauka označuje za nežádoucí a takové otázky tedy budou spadat do kategorie překvapivých. Srov. KUBIS, D. § 131 AktG. In: KROPFF, SEMLER et al., 2017, op. cit., Rn. 91–95.

¹⁶ MAYER, B. Auskunftsrecht der Aktionäre. In: MANZ, G., MAYER, B., SCHRÖDER, A. et al. *Die Aktiengesellschaft: Umfassende Erläuterungen, Beispiele und Musterformulare für die Rechtspraxis*. 7. vyd. Freiburg: Haufe-Lexware, 2014, s. 238.

¹⁷ Srov. KUBIS, D. § 131 AktG. In: KROPFF, SEMLER et al., 2017, op. cit., Rn. 91–95.

¹⁸ Viz rozsudek Zemského soudu v Mnichově I ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 5 HK O 19782/06, či rozsudek téhož soudu ze dne 19. 11. 2020, sp. zn. 5 HK O 14532/19.

i znalost charakteru vztahů mezi akcionáři. Rovněž toto pomocné kritérium však Vrchní soud v Olomouci odmítl v rámci posouzení očekávatelnosti dotazu aplikovat, kdy naopak konstatoval, že „rozsaň, v jakém by se měla společnost na jednání valné hromady připravit z hlediska možnosti žádosti o vysvětlení, by měl být vždy zjišťován ve vztahu k obsahu rozhodnutí zařazených na program valné hromady, a nikoliv s ohledem na osoby akcionářů a vzájemné vztahy mezi nimi, a v tomto směru by tedy mělo být bezvýznamné, že – jak je všeobecně známo – vztahy mezi majoritním akcionářem Společnosti a majitelem navrhovatelky jsou dlouhodobě velmi špatné a navrhovatelčiny návrhy na určení neplatnosti usnesení valných hromad Společnosti jsou pravidlem.“¹⁹

1.2.3 Nemožnost poskytnout vysvětlení bez přípravy

Druhým předpokladem poskytnutí vysvětlení v režimu dodatečné odpovědi ve smyslu § 358 odst. 1 věta druhá ZOK je nemožnost poskytnout vysvětlení (na neočekávaný dotaz) bez přípravy. V praxi lze přitom rozlišit níže uvedené typové situace lišící se povinnostmi představenstva zodpovědět dotaz na valné hromadě, resp. následně v zákonné lhůtě určené pro dodatečné poskytnutí vysvětlení.

Otázka nebyla očekávaná, ale lze ji odpovědět i bez přípravy

První okruh případů zahrnuje situace, kdy otázka nebyla očekávaná, a tím pádem se na ní představenstvo ani nepřipravovalo, současně je však schopné tuto překvapivou žádost řešit poskytnutím vysvětlení přímo na valné hromadě.

V praxi si lze představit aplikaci tohoto postupu zejména v případě jednoduchých obecných vysvětlení, jejichž neznalost by jinak mohla budít podezření ohledně řádného výkonu péče řádného hospodáře ze strany členů představenstva. Přestože pojem složitosti vysvětlení nesouvisí s komplikovaností, věcná složitost požadovaného vysvětlení (náročnost na rešerše, potřebná hlubší kvalitativní analýza, kvantita informací) může být v konkrétním případě právě tím důvodem, proč fakticky nebude možné odpověď poskytnout přímo na valné hromadě.

Pro srovnání lze doplnit, že stejné pravidlo se prosazuje i v německém právu, kde platí, že zná-li představenstvo odpověď, i když se na její poskytnutí nepřipravovalo (nebylo povinno se připravit), pak vysvětlení akcionáři na valné hromadě podat musí.²⁰

Otázka nebyla očekávaná, vysvětlení nelze poskytnout bez přípravy na valné hromadě, lze jej však poskytnout alespoň dodatečně

Druhá možná kombinace se týká vlastního aplikačního rozsahu dodatečného poskytnutí vysvětlení v režimu § 358 odst. 1 věta druhá ZOK. Při zohlednění veškerých zákonných

¹⁹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 4. 2018, sp. zn. 8 Cmo 16/2018. Zmínka o předchozích komplikovaných vztazích mezi akcionáři naopak zazněla v kontextu možných úvah o zneužití práva ze strany žalujícího akcionáře. Vrchní soud se nicméně otázkou zneužití práva ve svém rozhodnutí dále nezabýval a nadnesl tuto možnost pouze jako otázku k diskusi, bez toho, aniž by své úvahy podrobněji rozvedl.

²⁰ KUBIS, D. § 131 AktG. In: KROPFF, SEMLER et al., 2017, op. cit., Rn. 91–95.

požadavků lze konstatovat, že povinnost dodatečného poskytnutí vysvětlení se dle českého práva aktivuje tehdy, pokud:

- a) žádost o vysvětlení byla podaná řádně a včas k tomu legitimovaným akcionářem,
- b) vysvětlení je potřebné pro přijetí informovaného rozhodnutí,
- c) není dán důvod pro odmítnutí poskytnutí vysvětlení,
- d) představenstvo se řádně připravilo na dotazy akcionářů, přesto však
- e) žádost o poskytnutí vysvětlení nebyla očekávaná,
- f) vysvětlení nelze bez přípravy poskytnout přímo na valné hromadě, ale
- g) lze jej poskytnout dodatečně v rámci zákonné lhůty.

Komplikovanost sice není obsahově totožná s pojmem složitosti vysvětlení, nicméně lze očekávat, že v praxi bude hypotéza právní normy zakotvující právo akcionáře na dodatečné poskytnutí vysvětlení naplněna zejména v případě neočekávaných žádostí o vysvětlení komplexnější povahy (např. vysvětlení spojená s nutností zpracování rešerší či analýzy dat většího objemu, různého stáří apod.), a proto nebude možné je podat bez přípravy na valné hromadě. V případě žádostí o tuto zvláštní kategorii vysvětlení je přitom akcionář vystaven dvojímu riziku.

Zaprvé, žadatel bude k úspěšnému výkonu svého oprávnění muset povinné osobě doložit, proč, resp. zda, právě jím poptávaná přesnost, detailnost či kvantita informací je skutečně potřebná pro výkon jeho akcionářských práv. Nebude-li potřeba takto specifického vysvětlení zjevná, bude akcionář povinen svůj dotaz zdůvodnit, což může být u tohoto typu vysvětlení fakticky náročnější. V případě, že se představenstvo oprávněně odvolá na nepotřebnost vysvětlení, nebude společnost muset vysvětlení poskytnout. Úlohu filtračního mechanismu pro případ nevizovaného požadavku na sdělení věcně náročnějších vysvětlení tak bude v řadě případů reprezentovat již zmíněný požadavek potřebnosti vysvětlení.

Zadruhé, bude-li dotaz věcně komplikovaný, pak akcionáři, který nezaslal společnosti svůj dotaz předem, hrozí, že vysvětlení (byť shledané jako potřebné) nebude poskytnuto přímo na valné hromadě, ale až dodatečně. Možným rizikem tohoto postupu z pohledu akcionáře je pak oslabení nároku na prohlášení usnesení valné hromady, ke kterému se vztahoval dotaz akcionáře, za neplatné (podrobněji viz níže).

Lhůtu k poskytnutí dodatečného vysvětlení právní úprava normuje jako patnáctidenní, s tím, že není stanoven konkrétní způsob poskytnutí. Lze tedy uvažovat o možnosti písemného poskytnutí doručeného ve lhůtě 15 dnů či o sdělení ústním.

Jako diskutabilní se jeví otázka, zda je nutné poskytnout následné vysvětlení všem akcionářům společnosti, případně všem, jež se valné hromady zúčastnili, či pouze tazateli. Jak k této otázce dovozuje Václav Filip a Jan Lasák, zatímco ve prospěch první možnosti hovoří aplikace zásady rovného zacházení (§ 244 odst. 1 ZOK), ve prospěch poskytnutí vysvětlení pouze tomu akcionáři, který dotaz položil, hovoří pravidlo v § 358 odst. 2 *in fine* ZOK, jež zakotvuje právo na informace sdělené jinému akcionáři.²¹

²¹ FILIP, V., LASÁK, J. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP a kol., 2021, op. cit., s. 1558–1559.

Domnívám se, že odpověď na otázku souvisí s povahou práva na vysvětlení. To je koncipováno jako právo individuální povahy, byť určité kolektivní rysy lze spatřovat právě v požadavku, aby dotaz zazněl v plénu a odpověď mohli vyslechnout i další akcionáři.²² Společnost má tak dle mého názoru povinnost poskytnout vysvětlení dodatečně pouze žadateli. Ostatní akcionáři mají přitom možnost se s vysvětlením seznámit dvojím způsobem. Kromě varianty rozšířeného práva na vysvětlení (§ 358 odst. 2 in fine ZOK), kterou uvádí i německá nauka²³, spočívá další možnost v připojení se k žádosti původního tazatele. V tomto druhém případě bude mít společnost povinnost poskytnout vysvětlení všem akcionářům aktivně uplatňujícím právo na vysvětlení.²⁴

Přestože tuzemská úprava práva na vysvětlení prakticky kopíruje německou předlohu upravenou v § 131 AktG, je nutné zdůraznit, že v německém právu by stejná výchozí situace (neočekávaný dotaz) představovala jednu ze skutkových podstat tzv. imanentní hranice práva na vysvětlení.²⁵ Za předpokladu řádně splnění povinnosti přípravy na dotazy akcionářů totiž platí, že v případě neočekávaných dotazů je dle německé rozhodovací praxe nutné vycházet ze znalosti věci, kterou členové představenstva v danou chvíli mají a jsou schopni zprostředkovat jednoduše a bez velkého zdržení přímo na valné hromadě (*unschwer und ohne wesentliche Verzögerung herstellbare Kenntnisstand des Vorstands*). Tato znalost pak současně představuje limit práva na poskytnutí vysvětlení.²⁶ Pokud představenstvo na danou otázku nezná odpověď, ačkoliv se řádně na otázky akcionářů připravilo, není povinno vysvětlení poskytnout ani dodatečně po skončení valné hromady. Představenstvo však musí dát najevo stav své znalosti, a je-li to možné, otázku zodpovědět alespoň částečně nebo obecně, případně namísto konkrétních údajů uvést alespoň odhad požadovaných hodnot, je-li k dispozici.²⁷

Domnívám se, že povinnost představenstva dát najevo stav své znalosti a případně odpovědět otázku alespoň ve zredukované podobě by mohla být v zájmu zvýšení transparentnosti procesu uplatnění práva na vysvětlení inspirativní i pro výklad tuzemské úpravy. I v situaci,

²² Dle německé nauky je právo na vysvětlení zásadně individuální povahy, přestože nelze opomíjet i určité kolektivní aspekty. V rámci tohoto kolektivního přesahu tak má i nežádající akcionář možnost seznámit se s formulací dotazu vzhledem k nutnosti přednesení žádosti tazatele na valné hromadě. Stejně tak se všichni akcionáři přítomní na valné hromadě mohou dozvědět odpověď, kterou je představenstvo povinno poskytnout přímo na valné hromadě, tedy tak, aby zazněla *coram publico*. Srov. např. HERRLER, S. In: GRIGOLEIT, H. Ch. et al. *Aktiengesetz*; Mnichov: C. H. Beck, 2013, s. 994; Z judikatury viz např. usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 5. 11. 2013, sp. zn. II ZB 28/12.

²³ KUBIS, D. § 131 AktG. In: KROPFF, SEMLER et al., 2017, op. cit., Rn. 89.

²⁴ Z praktického hlediska lze doporučit umístění následné odpovědi na internetové stránky společnosti. Využití dálkového přístupu k informacím o společnosti navíc může být pro akciové společnosti ve výsledku efektivnější způsob splnění zákonné povinnosti, a to nejen ve vztahu k zahraničním akcionářům, u nichž by jinak mohlo být složitější písemné odpovědi doručovat. Srov. POKORNÁ, J. In: BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1531.

²⁵ Dle části německé nauky se jedná o případ spadající pod tzv. faktickou nemožnost plnění (*Unzumutbarkeit*). K pojmu viz níže.

²⁶ Viz např. usnesení Bavorského nejvyššího zemského soudu ze dne 30. 11. 1995, sp. zn. 3Z BR 161/93, rozsudek Vrchního zemského soudu v Brandenburku ze dne 6. 6. 2001, sp. zn. 7 U 145/00, či usnesení Vrchního zemského soudu v Hammu ze dne 17. 3. 2005, sp. zn. 27 W 3/05, či rozsudek Zemského soudu v Düsseldorfu ze dne 28. 9. 2011, sp. zn. 41 O 40/09.

²⁷ HERRLER, S. In: GRIGOLEIT, 2013, op. cit., s. 994; z judikatury viz např. rozsudek Vrchního zemského soudu v Mnichově ze dne 4. 7. 2001, sp. zn. 7 U 5285/00.

kdy představenstvo není povinno reagovat na jinak oprávněnou žádost přímo na valné hromadě poskytnutím vysvětlení, je totiž pro aplikaci možnosti dodatečného poskytnutí vysvětlení nutné určit, jaký stav znalosti ohledně dotazované problematiky představenstvo konkrétně má.

Vysvětlení nelze poskytnout z důvodu nemožnosti plnění

Česká právní úprava dodatečného poskytnutí vysvětlení je aplikovatelná v situaci, kdy náležitě připravené představenstvo není schopné poskytnout vysvětlení přímo na valné hromadě, ale je schopné jej sdělit dodatečně v 15denní lhůtě. Řešena však v tuzemském právu není situace, jež může v praxi rovněž nastat, kdy oprávněný dotaz nelze zodpovědět vůbec, neboť informaci představenstvo nemá k dispozici, resp. ji není schopné obstarat. Regulována není ani podobná situace, kdy vysvětlení sice teoreticky vzato poskytnout lze, ale pouze za cenu vynaložení nepřiměřeného úsilí.

Právem aprobované neposkytnutí vysvětlení, jež se nabízí jako řešení obou zmíněných situací, je traktováno v německé doktríně, a to v souvislosti s již zmíněnou imanentní hranicí práva na vysvětlení, ve dvou variantách lišících se povahou překážky.²⁸

Pravá nemožnost plnění (*Unmöglichkeit*)

První zvláštní skutkovou podstatu představuje objektivní a subjektivní nemožnost poskytnutí vysvětlení opírající se o analogickou aplikaci obecné závazkové úpravy nemožnosti plnění dle § 275 odst. 1 BGB. Nemožnost poskytnutí vysvětlení se konkrétně vztahuje na situace, kdy ani nejvyšší možné úsilí by nemohlo vést k poskytnutí vysvětlení. Není přitom podstatné, zda je požadované vysvětlení svým charakterem jednoduché, či naopak věcně komplikované. Rovněž očekávatelnost dotazu nehraje roli. Důvody nemožnosti poskytnutí vysvětlení mohou být dle německé nauky skutkové (např. ztráta dat, nenávratné zničení informačních zdrojů) či právní (např. dotazy se týkají skutečností známých pouze bývalým členům představenstva nebo spolupracovníkům, kterým již zanikla funkce).²⁹

Faktická nemožnost plnění (*Unzumutbarkeit*)

Neposkytnutí vysvětlení z důvodu faktické nemožnosti plnění (*Unzumutbarkeit*) se opírá o analogickou aplikaci § 275 odst. 2 BGB, dle kterého platí, že dlužník může odeprít plnění, pokud toto plnění vyžaduje úsilí, jež je při zohlednění obsahu závazku a zásady poctivosti (*Treu und Glauben*) v hrubém nepoměru k zájmu věřitele na obdržení plnění.³⁰

Tato zvláštní skutková podstata imanentní hranice práva na vysvětlení souvisí s již zmíněnou omezenou intenzitou povinnosti představenstva připravit se na možné dotazy akcionářů. Pokud představenstvo na požadované vysvětlení nebude znát navzdory řádné přípravě odpověď, není povinno vysvětlení poskytnout, přestože by potřebné informace bylo

²⁸ CASPER, M. In: BAYER, W., HABERSACK, M. et al. *Aktienrecht im Wandel. Band 1*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2007, s. 578; REGER, G. In: BÜRGER, KÖRBER, LIEDER et al., 2021, op. cit., s. 1011 (Rn 27a).

²⁹ DECHER Ch. E. In: HIRTE, MÜLBERT, ROTH, 2019, op. cit., s. 122–123.

³⁰ Ibid.

(teoreticky) schopné si obstarat, to však pouze za cenu vynaložení nadměrného úsilí, které po něm nelze požadovat. V praxi může jít např. o dotazy komplexnějšího charakteru, jejichž poskytnutí by vedlo k vyčerpání časového limitu určeného pro zasedání valné hromady či k vynaložení nepřiměřených nákladů potřebných pro získání potřebných informací.³¹

Domnívám se, že i pro tuzemskou právní praxi by mohly být oba limity poskytnutí vysvětlení použitelné. Aplikace úpravy dle § 2006 ObčZ, s jejíž pomocí by bylo možné vyplnit zmíněnou mezeru, by však měla být přizpůsobena smyslu a účelu práva na vysvětlení. Zejména by měl být reflektován (pouze) přiměřený rozsah povinné přípravy představenstva, a nemělo by se proto uplatnit pravidlo o tom, že „*plnění není nemožné, lze-li dluh splnit za ztížených podmínkách, s většími náklady, s pomocí jiné osoby nebo až po určené době*“ (§ 2006 odst. 1 věta druhá ObčZ).³²

2 Prostředky právní ochrany

Varianta dodatečného poskytnutí vysvětlení je normována jako povinnost společnosti, nikoliv jako možnost, kterou si společnost může zvolit. Není proto důvod odklonit se od standardů kvality poskytované odpovědi, která musí být určitá a musí poskytovat dostatečný a pravdivý obraz o dotazované skutečnosti (§ 358 odst. 2 ZOK), ani od garancí uplatnitelných pro případ, že vysvětlení poskytnuto není, resp. jeho vypovídací hodnota je nulová. Plejádu ochranných instrumentů je nutné dále doplnit o nárok na náhradu škody pro případ, že podmínky dodatečného poskytnutí vysvětlení nebyly ve skutečnosti splněny a vysvětlení mělo být akcionáři poskytnuto přímo na valné hromadě.

2.1 Vybrané způsoby porušení práva na vysvětlení

Aplikaci jednotlivých nástrojů obrany akcionářů nespokojených se způsobem, jakým byla jejich žádost o vysvětlení vypořádána, je nutné přizpůsobit s ohledem na vlastní příčinu protiprávnosti. Zjednodušeně lze uvést následující okruhy problémů (v praxi přitom nelze vyloučit jejich případný souběh).

Poskytnutí vysvětlení dodatečně, ačkoliv nebyly splněny zákonné podmínky

První skupina zahrnuje případy, kdy představenstvo využilo možnosti poskytnutí vysvětlení až dodatečně, ačkoliv pro takový postup nebyly splněny podmínky.³³ Mělo-li být vysvětlení poskytnuto přímo na valné hromadě (tj. ve skutečnosti nebyla naplněna podmínka složitosti vysvětlení), přichází v úvahu zejména návrh na prohlášení usnesení valné hromady

³¹ REGER, G. In: BÜRGERS, KÖRBER, LIEDER et al., 2021, op. cit., s. 999 (Rn 15a) a s. 1010 (Rn 27a).

³² Spornou otázkou je, zda by se ustanovení § 2006 ObčZ aplikovalo přímo nebo analogicky na základě § 10 ObčZ ve spojení s § 11 ObčZ. Odpověď totiž závisí na tom, zda chápeme povinnost jednat s péčí řádného hospodáře (od které se odvíjí i myšlenka přípravy na dotazy akcionářů) jako povinnost zákonnou nebo smluvní. Otázka smluvní, resp. zákonné povahy fiduciárních povinností členů statutárního orgánu nebyla dosud vyřešena.

³³ Obecně přitom platí, že podmínky umožňující aplikaci výjimky z určitého pravidla je nutné vykládat restriktivně. Srov. FILIP, V.; LASÁK, J. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP a kol., 2021, op. cit., s. 1558.

za neplatné z důvodu porušení zákona mající dopad na průběh valné hromady dle § 428 a násl. ZOK. Dále lze uvažovat o nároku na náhradu škody. Ten by mohla mít k dispozici i společnost, a to v opačném případě, kdy vysvětlení ve skutečnosti nemělo být poskytnuto vůbec (např. nebyla splněna podmínka potřeby vysvětlení či byly dány důvody pro odmítnutí žádosti).

Neposkytnutí příslibeného vysvětlení a poskytnutí vadného vysvětlení

Zatímco první okruh problémů se týkal situací, kdy vysvětlení ve výsledku poskytnuto bylo, byť v jiném režimu, takže došlo ke zpoždění v předání informací, druhá problematičtější skupina případů zahrnuje protiprávní neposkytnutí vysvětlení, které bylo na valné hromadě příslibeno. Neposkytnutí slíbeného vysvětlení bez uvedení důvodu (nečinnost) je přitom nutné odlišit od situací, kdy je dodatečně shledaná nepotřeba vysvětlení či jsou až následně identifikovány důvody pro odmítnutí žádosti³⁴, případně je *ex post* identifikován problém spočívající v nemožnosti poskytnutí vysvětlení³⁵. Naopak jako situaci podřaditelnou pod uvedený okruh problematických situací lze dle mého názoru zařadit případy, kdy vysvětlení bylo poskytnuto opožděně, např. až v rámci repliky na žalobu o poskytnutí vysvětlení.

Proti porušení práva na vysvětlení se může akcionář bránit žalobou dle § 360 ZOK, případně návrhem na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné. V případě, že bylo pro poskytnutí vysvětlení využito postupu dle § 358 odst. 1 věta druhá ZOK, je nutné zvážit specifické otázky týkající se aplikace těchto prostředků související právě s režimem, v jakém byla (či měla být) odpověď akcionáři sdělena.

2.2 Žaloba na poskytnutí vysvětlení

Zvláštním prostředkem ochrany práva akcionáře pro případ, že vysvětlení nebylo poskytnuto ve lhůtě podle § 358 odst. 1 ZOK, je přezkum prováděný v řízení dle § 360 odst. 3 a 4 ZOK, o tom, zda je společnost povinna informaci podat. Výkladem je nutné aplikovatelnost výslovně normované možnosti rozšířit i na skupinu případů, kdy vysvětlení sice akcionáři podáno formálně bylo, avšak toto vysvětlení není po právu, neboť nemá potřebnou informační hodnotu (např. se jedná o úsečnou, vyhýbavou či příliš obecnou odpověď). Poskytnutí informace, jež neodpovídá požadovaným zákonným kritériím, je totiž možné vnímat jako jiný způsob, kterým je akcionáři upřeno právo na vysvětlení.³⁶

Pro uplatnění práva podat návrh na zahájení řízení je stanovena jednoměsíční prekluzivní lhůta (§ 360 odst. 3 věta druhá ZOK), jejíž počátek je spojen předně se dnem zasedání valné hromady, na kterém bylo poskytnutí vysvětlení odmítnuto. Nedošlo-li k odmítnutí přímo na valné hromadě, ale až dodatečně, je nutné počátek běhu prekluzivní lhůty spojit až s rozhodnutím o odmítnutí poskytnutí vysvětlení učiněném v rámci patnáctidenní lhůty.

³⁴ Viz usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. 6. 2020, sp. zn. 34 Cm 50/2019.

³⁵ Srov. REGER, G. In: BÜRGER, KÖRBER, LIEDER et al., 2021, op. cit., s. 999 (Rn 15a).

³⁶ Srov. FILIP, V., LASÁK, J. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP a kol., 2021, op. cit., s. 1559.

V případě příslibu dodatečného poskytnutí vysvětlení, kdy následně zůstane představenstvo zcela nečinné (tj. ve lhůtě pro dodatečné poskytnutí vysvětlení nedojde ani k poskytnutí vysvětlení, ani k rozhodnutí o jeho odmítnutí), pak běží jednoměsíční lhůta od prvního dne následujícího po uplynutí patnáctidenní lhůty k poskytnutí vysvětlení podle § 358 odst. 1 věty druhé ZOK.³⁷

Soud je oprávněn otázku splnění materiálních předpokladů uplatnění práva na vysvětlení posoudit nezávisle na tvrzených důvodech pro neposkytnutí vysvětlení, resp. nezávisle na důvodech, o něž se opírá žalobní návrh.³⁸ Představenstvem uváděný důvod odmítnutí tak může být sice v řízení shledán jako neoprávněný, soud však identifikuje jiný důvod (včetně chybějící potřeby vysvětlení), pro který nebude možné požadované vysvětlení poskytnout a žalobu zamítne. Nelze přitom vyloučit ani opačnou možnost, kdy soud shledá, že ve skutečnosti nešlo o překvapivý dotaz, představenstvo se na něj bylo povinno připravit, a mělo tedy dotaz zodpovědět přímo na valné hromadě. Z dostupných soudních rozhodnutí se přitom zdá, že otázky aplikovatelnosti režimu dle § 358 odst. 1 věta druhá ZOK nejsou soudy příliš detailně zkoumány. Žalujícími akcionářům lze proto doporučit, aby svoji žalobní argumentaci vedli i tímto směrem. V případě, že se prokáže, že společnost nejen měla vysvětlení poskytnout, ale měla tak učinit přímo na valné hromadě, otevírá se akcionáři možnost získat cenný argument pro řízení o prohlášení usnesení valné hromady za neplatné z důvodu, že při přijímání usnesení nebyl akcionář náležitě informován. V praxi přitom může být uplatnění návrhu na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné z důvodu porušení práva na vysvětlení společností vyhodnoceno jako větší riziko ve srovnání se soudem přiznanou povinností poskytnutí vysvětlení.

2.3 Žaloba na neplatnost usnesení valné hromady

Z důvodu zájmu na stabilitě vnitřních poměrů společnosti je uplatnění obecného prostředku obrany proti vadnému rozhodnutí nejvyššího orgánu právnické osoby omezeno, a to jak lhůtou³⁹, vymezením okruhu osob oprávněných k podání návrhu, tak i důvody, pro které lze žalobu podat. Další omezení představuje požadavek podání protestu. V kontextu práva na vysvětlení, jehož porušení je tvrzeným důvodem neplatnosti přijatého usnesení valné hromady, je přitom nutné upozornit na možnou výjimku z povinnosti uplatnění protestu v situaci, kdy důvody pro neplatnost usnesení valné hromady nebylo možné na této valné hromadě zjistit (§ 424 odst. 1 *in fine* ZOK).⁴⁰

³⁷ Srov. ŠUK, P. In: ŠTENGLOVÁ a kol., 2020, op. cit., s. 712.

³⁸ Blíže viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2850/2008.

³⁹ Návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady lze podat v subjektivní lhůtě 3 měsíců ode dne, kdy se navrhovatel o rozhodnutí dozvěděl nebo mohl dozvědět, nejpozději však do jednoho roku od přijetí usnesení (§ 259 ObčZ).

⁴⁰ Viz usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 4. 2018, sp. zn. 8 Cmo 16/2018. Vrchní soud konkrétně uvedl, že „není podstatné, že proti usnesení nebyl podán protest, s ohledem na ustanovení § 424 odst. 1 ZOK, protože důvody pro neplatnost usnesení valné hromady bylo možné zjistit až dodatečně.“

Dle ustálené rozhodovací praxe je uplatnění návrhu na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné v případě porušení práva na vysvětlení obecně přípustné.⁴¹ Domnívám se, že rozpaky by neměla budit možnost podání návrhu na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné v případě neoprávněné aplikace § 358 odst. 1 věta druhá ZOK. Pokud bylo právo na dodatečné poskytnutí využito neoprávněně ke škodě akcionáře, mám za to, že příkoří nelze dále prohlubovat tím, že akcionáři odejmeme možnost nápravy ve formě uplatnění návrhu na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné.

Otázkou však je, nakolik je možné dovodit oprávnění akcionáře podat návrh na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné v situaci, kdy aplikace režimu až dodatečného poskytnutí vysvětlení je v souladu se zákonem a akcionářem namítaná vada tedy spočívá „pouze“ v tom, že představenstvo nesplnilo svůj slib a dodatečně vysvětlení neposkytlo, nebo jej sice poskytlo, ale vysvětlení nemá valnou informační hodnotu.

Odmítavé stanovisko proti takové možnosti lze vyčíst např. z usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 4. 2018, sp. zn. 8 Cmo 16/2018 (v daném případě vysloveném v řízení o určení rozporu usnesení valné hromady obchodní korporace se zákonem a stanovami a o přiměřené zadostiučinění). V posuzovaném případě byly žádosti o vysvětlení (týkající se přeměny a předchozích podílových transakcích mezi akcionáři) sice zodpovězeny dodatečně, avšak pouze neúplně. Vystala proto otázka, zda lze v řízení o zjištění rozporu usnesení valné hromady se zákonem a stanovami společnosti uplatnit důvod, který by mohl vést k vyslovení neplatnosti usnesení, avšak tento důvod vyšel najevo teprve dodatečně. Odvolací soud prezentoval v odůvodnění rozhodnutí názor, že *„pokud si společnost vyhradí právo dodatečného vysvětlení požadovaného akcionářem na valné hromadě vzhledem ke jeho složitosti důvodně, nemůže ani pozdější zjištění neúplnosti vysvětlení (popřípadě jeho neposkytnutí) mít vliv na platnost usnesení přijatého na valné hromadě. Pokud totiž zákon v ustanovení § 358 odst. 1 ZOK legitimizuje stav, kdy akcionář, jemuž vysvětlení z důvodů zde uvedených nebylo poskytnuto bezprostředně, se při hlasování musí obejít bez informací potřebných ke rozhodnutí, jak hlasovat, ke neplatnosti příslušného usnesení nemůže vést ani, že vysvětlení mu nebylo poskytnuto dodatečně, obzvlášť pokud ustanovení § 360 odst. 3 ZOK nově zavádí možnost domáhat se povinnosti podat požadované vysvětlení v samostatném řízení.“*

Zúžení možnosti právní obrany akcionáře působí na první pohled jako závěr velmi přísný. Rezervovanému postoji Vrchního soudu v Olomouci nelze upřít určitou logiku. Uvážíme-li vlastní účel návrhu dle § 428 ZOK jako zákonem předvídaného nástroje obecné ochrany zákonnosti ve vnitřních poměrech společnosti, nikoli pouze prostředku ochrany individuálních zájmů žalujících akcionářů, pak se případné přiznání nároku na podání návrhu na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné v situaci, kdy k porušení práva *de facto* nedošlo na valné hromadě, ale mimo její zasedání, mohlo jevit jako neopodstatněné.

Možnost uplatnění návrhu na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné se jeví jako diskutabilní i dle německého práva, a to dokonce v situaci, kdy představenstvo bylo povinno vysvětlení poskytnout přímo na valné hromadě, avšak se souhlasem tazatele poskyto

⁴¹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 400/2001, ze dne 24. 9. 2008, sp. zn. 29 Odo 1516/2006 či ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3009/2007.

vysvětlení až dodatečně (*erfüllungsetzende Auskunftserteilung*).⁴² Dle některých odmítavých stanovisek akcionář souhlasem s dodatečným poskytnutím vysvětlení deklaruje, že informace není podstatná pro jeho hlasování na valné hromadě. Dovožováno je proto vzdání se možnosti uplatňovat žádost o přezkum přijatých usnesení.⁴³ Praktickou využitelnost žádosti o přezkum limituje i velmi krátká lhůta jejího uplatnění v délce 1 měsíce od přijetí usnesení, jehož platnost je namítána (§ 246 odst. 1 AktG).

Současně je nutné zdůraznit, že striktní závěr omezující akcionáře v rámci jeho volby ohledně opravného prostředku nemusí být vůbec vysloven, bude-li akcionář dostatečně aktivní a svůj dotaz zašle společnosti v dostatečném předstihu před zasedáním valné hromady.⁴⁴

Závěr

Je-li vysvětlení požadováno na valné hromadě akcionářem společnosti potřebné (§ 357 odst. 1 ZOK), a není-li dán důvod pro odmítnutí žádosti (§ 359 ZOK), lze zásadně dovožit nárok akcionáře na poskytnutí vysvětlení přímo na valné hromadě společnosti. Výjimku z této zásady představuje institut dodatečného poskytnutí vysvětlení ve lhůtě 15 dnů ode dne konání valné hromady (§ 358 odst. 1 věta druhá ZOK).

Výslovně formulovanou podmínkou pro dodatečné poskytnutí vysvětlení je složitost vysvětlení. Tu je nutné zkoumat jak ve vztahu k položené otázce (očekávatelnosti dotazu), tak ve vztahu k požadované odpovědi (jejíž poskytnutí by kladlo zvýšené nároky na poskytovatele vysvětlení jdoucí nad rámec jeho povinnosti připravit se na valnou hromadu).

Pokud jde o první předpoklad, (hypotetická) očekávatelnost žádostí o poskytnutí vysvětlení předjímá úroveň nutné přípravy poskytovatele vysvětlení. Naopak platí, že podcenění přípravy na položené konkrétní dotazy akcionářů, navzdory tomu, že spadají do kategorie očekávatelných žádostí o vysvětlení, povede ke zmaření podmínky pro dodatečné poskytnutí vysvětlení a ke vzniku nároku akcionáře na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti představenstva jednat s péčí řádného hospodáře.

Povinnost připravit se na dotazy akcionářů slouží jako měřítko i pro druhý předpoklad složitosti vysvětlení aplikované v situaci, kdy akcionářem reálně položený dotaz očekávatelný nebyl. Zkoumána je možnost poskytnutí odpovědi na překvapivý dotaz, a to i bez přípravy, přímo na valné hromadě. Obecně přitom platí, že na nečekané dotazy se představenstvo připravovat nemusí, avšak zná-li odpověď, je zásadně povinno ji na valné hromadě poskytnout.

⁴² Možnost dodatečného poskytnutí vysvětlení je v německém právu aplikována v případě oprávněných očekávaných žádostí o vysvětlení, které jsou však věcně komplikované, případně velmi početné a jejich zodpovězení by narušilo hladký průběh valné hromady. Přípustná je pro takové případy dohoda, jejímž prostřednictvím se představenstvo domluví se žádajícím akcionářem o následném poskytnutí vysvětlení pouze v písemné formě po konání valné hromady. Naopak platí, že jednostranný příslib následného poskytnutí ústního či písemného vysvětlení nelze považovat za řádné splnění povinnosti představenstva. REGER, G. In: BÜRGER, KÖRBER, LIEDER et al., 2021, op. cit., s. 1000 (Rn 17a).

⁴³ HERRLER, S. In: GRIGOLEIT, H. Ch. et al. *Aktiengesetz*. 2. vyd. Mnichov: C. H. Beck, 2020, Rn. 30; REGER, G. In: BÜRGER, KÖRBER, LIEDER et al., 2021, op. cit., s. 1000 (Rn 17a).

⁴⁴ Srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 4. 2018, sp. zn. 8 Cmo 16/2018.

Uvážíme-li poměrně limitující aplikační podmínky § 358 odst. 1 věta druhá ZOK a případnou kombinaci paralelně působících filtračních mechanismů zužujících praktický význam akcionářského práva na vysvětlení (kritérium potřeby vysvětlení, široce koncipované důvody pro odmítnutí vysvětlení), je ve výsledku poněkud překvapivé, že institut dodatečného poskytnutí vysvětlení je v praxi poměrně často využíván. Současná tuzemská rozhodovací praxe přitom v kontrastu s uvedenou skutečností nenabízí dle mého názoru dostatečně přesvědčivé indicie hovořící o tom, že by v řešených sporech byly aplikační podmínky zkoumaného institutu skutečně naplněny. Ve srovnání s judikaturou německých soudů lze upozornit zejména na diskrepanci v míře pozornosti věnované tématu povinnosti přípravy představenstva na dotazy akcionářů. Alespoň určitý prostor je sice tuzemskými soudy věnován navazující otázce překvapivosti dotazu, zdá se však, že při jejím hodnocení převládá spíše zužující výklad.

Přestože předchozí zaslání žádosti akcionáře by nemělo být jediným impulsem, který povede k aktivní přípravě představenstva, lze akcionářům rozhodně doporučit, aby zasílali společnosti své otázky písemně, v dostatečném předstihu před konáním valné hromady. Tento krok může předně zabránit tomu, aby vysvětlení bylo poskytnuto až dodatečně. S pomocí uvedené aktivity lze dále odvrátit riziko vyslovení nepřipustnosti návrhu na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné z důvodu, že informace již není potřebná pro přijetí informovaného rozhodnutí a má tak povahu pouze „obecného“ vysvětlení.

Současně je nutné si uvědomit, že v některých případech ani předchozí písemné zaslání oprávněného dotazu a pečlivá příprava představenstva nepovede k poskytnutí práva na vysvětlení. Přestože ze zákonného vyjádření lze dovodit, že za splnění zákonných požadavků společnost vysvětlení poskytnout musí, domnívám se, že pomocí teleologické redukce by mělo být po vzoru německého pojetí možné tuto povinnost redukovat pouze na ta vysvětlení, jež je možné sdělit. Naopak by mělo být dovozeno, že právo na poskytnutí vysvětlení akcionáři nevznikne tehdy, nebude-li jinak řádně připravené představenstvo schopné dotaz zodpovědět ani na valné hromadě, ani následně. Nemožnost plnění by přitom s ohledem na smysl a účel práva na vysvětlení měla být vykládána extenzivně, i jako nemožnost faktická zahrnující situace, kdy sice teoreticky plnění možné je, ale za neproporčních nákladů.